

รายการ ร้อยเรื่อง...เมืองไทย

สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา และสำนักวิชาการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ถนนอุทองใน เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐ โทร. ๐-๒๒๔๔-๒๐๗๐-๗๓

เรื่อง การระงับข้อพิพาทโดยการอนุญาโตตุลาการ
เรียบเรียง นางสาวศรันยา สีมา นิตกรชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานบริการวิชาการ ๑ สำนักวิชาการ
ออกอากาศ เมษายน ๒๕๖๐

การระงับข้อพิพาทโดยการอนุญาโตตุลาการ เป็นวิธีการระงับข้อพิพาททางแพ่งที่มีวิวัฒนาการในระบบกฎหมายไทยมาเป็นเวลายาวนาน และถูกนำมาใช้มากขึ้นในข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับการพาณิชย์ โดยคู่พิพาทตกลงเสนอข้อพิพาทของตนทั้งที่เกิดขึ้นแล้วหรืออาจเกิดขึ้นในอนาคตให้อนุญาโตตุลาการซึ่งอาจเป็นบุคคลเพียงคนเดียวหรือคณะบุคคลเป็นผู้ชี้ขาดข้อพิพาทที่เกิดขึ้น และคู่พิพาทตกลงยินยอมที่จะผูกพันปฏิบัติตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการนั้น

การระงับข้อพิพาทโดยการอนุญาโตตุลาการ จำแนกออกได้เป็น ๒ กรณี คือ

๑) การอนุญาโตตุลาการในศาล คือ กรณีที่คู่ความในคดีตกลงกันที่จะเสนอประเด็นข้อพิพาทข้อใดข้อหนึ่งหรือทั้งหมดให้อนุญาโตตุลาการคนเดียวหรือคณะอนุญาโตตุลาการเป็นผู้ชี้ขาดในระหว่างที่คดียังอยู่ในระหว่างการพิจารณาตีของศาลชั้นต้นโดยยื่นคำขอร่วมกันต่อศาล ซึ่งหากศาลเห็นว่าข้อตกลงนั้นไม่ผิดกฎหมาย ศาลก็จะอนุญาตตามคำขอนั้น เมื่ออนุญาโตตุลาการพิจารณาข้อพิพาทเสร็จแล้วจะต้องทำคำชี้ขาด และต้องเสนอคำชี้ขาดนั้นต่อศาลเพื่อให้ศาลพิพากษาตามคำชี้ขาดนั้น ซึ่งการระงับข้อพิพาทโดยการอนุญาโตตุลาการในศาลต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

๒) การอนุญาโตตุลาการนอกศาล คือ กรณีที่คู่พิพาทตกลงกันที่จะเสนอข้อพิพาทที่เกิดขึ้นหรืออาจเกิดขึ้นในอนาคตให้อนุญาโตตุลาการคนเดียวหรือคณะอนุญาโตตุลาการเป็นผู้ชี้ขาด โดยไม่มีการนำข้อพิพาทนั้นฟ้องเป็นคดีต่อศาล คู่พิพาทอาจตกลงกันก่อนที่จะเกิดข้อพิพาทขึ้นหรือภายหลังจากที่ข้อพิพาทเกิดขึ้นแล้วก็ได้ การระงับข้อพิพาทโดยการอนุญาโตตุลาการนอกศาลต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. ๒๕๔๕

การระงับข้อพิพาทโดยการอนุญาโตตุลาการในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นการระงับข้อพิพาทโดยการอนุญาโตตุลาการนอกศาล เนื่องจากในทางปฏิบัติหากคู่พิพาทเลือกใช้วิธีการระงับข้อพิพาทด้วยการฟ้องคดีต่อศาลแล้ว เป็นการยากที่จะกลับมาเลือกใช้วิธีการระงับข้อพิพาทโดยการอนุญาโตตุลาการอีก วิธีการระงับข้อพิพาทโดยการอนุญาโตตุลาการนอกศาลนี้ เริ่มต้นจากการที่คู่พิพาทแต่งตั้งอนุญาโตตุลาการเป็นจำนวนเลขคู่ เมื่อตั้งอนุญาโตตุลาการแล้ว อนุญาโตตุลาการจะพิจารณาชี้ขาดข้อพิพาทตามพยานหลักฐานที่คู่พิพาทเสนอด้วยความเป็นกลางและเป็นอิสระ แล้วทำคำชี้ขาดกำหนดหน้าที่ให้คู่พิพาทปฏิบัติ โดยคู่พิพาททุกฝ่ายมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามคำชี้ขาด หากคู่กรณีฝ่ายใดไม่ปฏิบัติตามคำชี้ขาด คู่พิพาทฝ่ายอื่นก็ต้องร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาลบังคับตามคำชี้ขาดนั้นให้

การดำเนินกระบวนการพิจารณาระงับข้อพิพาทโดยการอนุญาโตตุลาการนี้ คู่พิพาทสามารถดำเนินการได้เอง โดยตกลงร่วมกันกำหนดรายละเอียดของวิธีการดำเนินกระบวนการพิจารณาชี้ขาดข้อพิพาท หรือเลือกที่จะใช้บริการของสถาบันอนุญาโตตุลาการก็ได้ กระบวนการพิจารณาระงับข้อพิพาทจะเป็นไปตามข้อกำหนดของสถาบันอนุญาโตตุลาการนั้น ๆ ซึ่งมีรายละเอียดที่จำเป็นและชัดเจนในการระงับข้อพิพาท ปัจจุบันในประเทศไทยมีสถาบันอนุญาโตตุลาการอยู่หลายสถาบันทั้งที่ให้บริการในการระงับข้อพิพาททั่วไปและข้อพิพาทเฉพาะด้าน เช่น สถาบันอนุญาโตตุลาการ (THAC) สำนักอนุญาโตตุลาการของสำนักงานศาลยุติธรรม (TAI) และสถาบันอนุญาโตตุลาการของสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย เป็นต้น

การระงับข้อพิพาทโดยการอนุญาโตตุลาการมีข้อดีคือ เป็นวิธีการระงับข้อพิพาทที่ไม่มีขั้นตอนยุ่งยาก สะดวก รวดเร็ว และมีความยืดหยุ่นมากกว่าการพิจารณาคดีของศาล คู่พิพาทสามารถเลือกผู้ที่ตนเชื่อถือว่ามีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้นมาทำหน้าที่อนุญาโตตุลาการได้เอง จึงได้รับความเชื่อถือจากคู่พิพาทในความเชี่ยวชาญและความเป็นกลางของอนุญาโตตุลาการในการพิจารณาข้อพิพาท อีกทั้งกระบวนการพิจารณาของอนุญาโตตุลาการเป็นความลับ พยานหลักฐานที่คู่พิพาทนำเสนอต่ออนุญาโตตุลาการไม่สามารถนำไปใช้เป็นหลักฐานอ้างอิงในชั้นศาลได้ จึงสามารถรักษาความสัมพันธ์ระหว่างคู่พิพาทได้ดี แต่อย่างไรก็ตาม การระงับข้อพิพาทโดยการอนุญาโตตุลาการยังไม่เป็นที่รู้จักกันแพร่หลายเท่าใดนัก ยังจำกัดอยู่ในเฉพาะข้อพิพาททางการพาณิชย์เสียเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทโดยการอนุญาโตตุลาการให้มากขึ้น เพื่อลดจำนวนคดีที่จะขึ้นสู่ศาลยุติธรรม ซึ่งจะช่วยให้รัฐประหยัดงบประมาณเพิ่มขึ้นอีกด้วย

บรรณานุกรม

“พระราชบัญญัติอนุญาตตุลาการ พ.ศ. ๒๕๔๕” (๒๙ เมษายน ๒๕๔๕). ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๑๙ ตอนที่ ๓๙ ก, น.๑-๑๘.

“พระราชบัญญัติสถาบันอนุญาตตุลาการ พ.ศ. ๒๕๕๐” (๑๖ กรกฎาคม ๒๕๕๐). ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๒๔ ตอนที่ ๓๔ ก, น.๑-๙.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (ม.ป.ป.) **ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง**. สืบค้น ๑ เมษายน ๒๕๖๐ จาก <http://web.krisdika.go.th/data/law/law4/%bb04/%bb04-20-9999-update.pdf>

เสาวนีย์ อัครโรจน์. (ม.ป.ป.). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการอนุญาตตุลาการ**. สืบค้น ๑ เมษายน ๒๕๖๐ จาก <http://thac.or.th/2015/01/13/thac-article-001/>